

EUROPOS SAJUNGOS ENERGETIKOS IR SAUGUMO POLITIKOS SĄSAJOS

Saulė Milčiuvienė*

*Vytauto Didžiojo universitetas, Teisės fakultetas,
K. Donelaičio g. 58, LT-44248, Kaunas
Telefonas (8 37) 327999,
El. paštas: s.milciuviene@tf.vdu.lt*

Anotacija. Straipsnyje nagrinėjama Bendros saugumo ir gynybos politikos ir Bendros energetikos politikos integracija. Pirmoje dalyje atkreipiamas dėmesys į skirtingas sprendimų priėmimo procedūras bei institucijų kompetenciją šiose politikos srityse, antroje dalyje aptariamos pagrindinių ES institucijų funkcijos, o trečioje dalyje nustatomi bendri energetiniai prioritetai jau suformuoti Bendros energetikos politikos ir Bendros saugumo ir gynybos politikos srityse. Straipsnio pabaigoje prieinama išvadų, kad efektyviausia integracija galima technologinės plėtros srityje, o didžiausia grėsmė sėkmingai integracijai – skirtingi institucinės veiklos būdai.

Pagrindinės sąvokos: Bendra saugumo ir gynybos politika, Bendra užsienio ir saugumo politika, Bendra energetikos politika, integracija, energijos tiekimo saugumas.

IVADAS

Energijos tiekimo patikimumas ir efektyvus jos naudojimas yra svarbus klausimas visose Europos Sąjungos politikos srityse. Tačiau Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo¹ Europos Sąjungos kompetencija orientuota į energijos vidaus rinkos kūrimą, iš esmės nieko nekalbant apie jos išorės veiksmus ar Bendros užsienio saugumo politikos įgyvendinimą, susijusį su energetikos klausimais.

Šios straipsnio tikslas – aptarti Bendros saugumo ir gynybos politikos ir Bendros energetikos politikos integraciją.

Uždaviniai:

1. Identifikuoti problemas priimant sprendimus, turinčius Bendros užsienio ir saugumo politikos ir Bendros energetikos politikos aspektus.
2. Aptarti institucijų kompetenciją įgyvendinat Bendrą energetikos politiką ir Bendrą užsienio ir saugumo politiką.
3. Nustatyti bendrus energetinius tikslus, įvardintus formuojant Bendrą energetikos politiką ir Bendrą saugumo ir gynybos politiką.

¹ Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo. [2010] C 83 OL.

Siekiant įgyvendinti aukščiau iškeltus uždavinius bus atlikta Europos Sąjungos sutarties², Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo³ normų analizė, Europos gynybos agentūros bei Bendrą energetikos politiką apibrėžiančių dokumentų analizė.

BENDROS ENERGETIKOS POLITIKOS IR BENDROS UŽSIENIO IR SAUGUMO POLITIKOS INTEGRACIJA

Lisabonos sutartimi⁴ ramsčių panaikinimas savaime nesukūrė vieningos sprendimų priėmimo procedūros. Bendra užsienio ir saugumo politika taip ir liko savita Europos Sąjungos politikos sritis, kurioje sprendimai yra vienbalsiai priimami Taryboje, o kitų pagrindinių institucijų vaidmuo yra labai ribotas. Tačiau Lisabonos sutartis⁵ nubrėžė daug sąsajų tarp Bendros užsienio ir saugumo politikos ir Europos Sąjungos išorės politikos. Į Europos Sąjungos sutarties⁶ 21 (2) str. bendrai sudėti Europos Sąjungos išorės politikai ir Europos Sąjungos užsienio politikai priklausantys klausimai. Tokio pobūdžio klausimų integravimas iš vienos pusės rodo šių sričių integraciją, iš kitos pusės apunkina jų atskyrimą, kuris yra būtinas siekiant teisingai nustatyti Europos Sąjungos institucijų kompetenciją, tinkamai pasirinkti sprendimų priėmimo būdą ir instrumentus. Taip pat sukurtos institucinės prielaidos išorės veiksmams derinti: Europos Sąjungos sutarties⁷ 21 (3) str. – Sąjungos vyriausiasis įgaliotinis užsienio reikalams ir saugumo politikai ir jam padedanti Europos išorės veiksmų tarnyba, t.y. institucijos, kurios atsakingos už išorės veiksmus ir Bendrą užsienio ir saugumo politiką.

Bendros energetikos politikos ir Bendros užsienio ir saugumo politikos integracija yra sudėtinga, nes šios politikos pasižymi skirtingu sprendimų priėmimu. Bendroje energetikos politikoje remiamasi supranacionaliniu sprendimų priėmimo modeliu, Bendroje užsienio ir saugumo politikoje – tarpvalstybiniu. Todėl priklausomai nuo to, kuriai sričiai bus priskirtas klausimas, priklausys ir sprendimų priėmimo procedūra bei naudojami instrumentai. Taip pat Europos Sąjungos kompetencija energetikos išorės politikoje yra labai neaiški, kadangi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo⁸ 194 str. tiesiogiai tokios kompetencijos nesuteikia⁹.

² Europos Sąjungos sutartis. [2010] C 83 OL.

³ Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo. [2010] C 83 OL.

⁴ Lisabonos sutartis. [2007] C306 OL.

⁵ Lisabonos sutartis. [2007] C306 OL.

⁶ Europos Sąjungos sutartis. [2010] C 83 OL.

⁷ Europos Sąjungos sutartis. [2010] C 83 OL.

⁸ Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo. [2010] C 83 OL.

⁹ Biondi, A., Eeckhout, P., Ripley S. [EU Law after Lisbon](#). Oxford University Press, 2012, p. 395.

Todėl nagrinėjant Bendros užsienio ir saugumo politikos bei Bendros energetikos politikos integraciją išskyla daug klausimų dėl Europos Sąjungos ir jos institucijų kompetencijos ir sprendimų priėmimo procedūrų suderinamumo:

1. Ar Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo¹⁰ suteiktos kompetencijos Bendros energetikos politikos klausimais sprendimai gali būti priimti pagal Bendros užsienio ir saugumo politikos sprendimų priėmimo procedūras (Europos Sąjungos sutarties¹¹ 40 str.)? Institucijų prerogatyvų klausimas?

2. Ar priimamas sprendimas gali turėti dvigubą teisinį pagrindą (Bendra energetikos politika ir Bendra užsienio ir saugumo politika)? Pagal kokią procedūrą toks sprendimas turi būti priimtas?

3. Ar klausimai, priimti pagal Bendros užsienio ir saugumo politikos procedūras ir susieti su Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo¹² nurodyta kompetencija, gali įpareigoti veikti kitas Europos Sąjungos institucijas. Ar nepažeidžiamos Komisijos ir Parlamento teisės?

Darytina išvada, kad viena iš pagrindinių kliūčių Bendros užsienio ir saugumo politikos ir Bendros energetikos politikos integracijai yra sutartimis įtvirtintas iš esmės skirtingas institucijų bendradarbiavimas ir jų kompetencija šiose srityse.

EUROPOS SĄJUNGOS INSTITUCIJŲ KOMPETENCIJĄ ĮGYVENDINAT BENDRĄ ENERGETIKOS POLITIKĄ IR BENDRĄ UŽSIENIO IR SAUGUMO POLITIKĄ

Šiuo metu yra septynios pagrindinės Europos Sąjungos institucijos: Europos Parlamentas, Europos Vadovų Taryba, Europos Sąjungos Taryba, Europos Komisija, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas; Europos Centrinis Bankas; Audito Rūmai.

Jų vaidmuo ir kompetencija Bendroje energetikos politikoje ir Bendroje užsienio ir saugumo politikoje yra skirtinga. Bendroje energetikos politikoje priimant teisės aktus pagrindinį vaidmenį vaidina Komisija, Parlamentas ir Taryba. Čia standartinė Europos Sąjungos sprendimų priėmimo procedūra vadinama **įprasta teisėkūros procedūra**. Tai reiškia, kad Europos Sąjungos teisės aktams pagal Komisijos pateiktą pasiūlymą turi pritarti tiesiogiai išrinktas Europos Parlamentas ir Taryba (27 Europos Sąjungos šalių vyriausybės kvalifikuota balsų dauguma). Teisės aktus rengia ir įgyvendina Komisija¹³. Sprendimai Bendroje užsienio ir saugumo politikos srityje priimami vienbalsiai Europos vadovų taryboje arba Taryboje. Šalys narės gali „susilaikyti“, taip neblokuodamos sprendimo priėmimo. Susilaikiusi valstybė

¹⁰ Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo. [2010] C 83 OL.

¹¹ Europos Sąjungos sutartis. [2010] C 83 OL.

¹² Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo. [2010] C 83 OL.

¹³ http://europa.eu/about-eu/basic-information/decision-making/index_lt.htm

narė nepriprivalo įgyvendinti tokio Tarybos sprendimo, tačiau turi pripažinti, kad toks sprendimas saisto Europos Sąjungą. Kvalifikuota balsų dauguma sprendimai gali būti priimami Europos Sąjungos sutarties 31 (2) ir (3) str. nurodytais atvejais, tačiau ši išimtis netaikoma karinio ir gynybinio pobūdžio sprendimams. Komisija ir Parlamentas dalyvauja sprendimų priėmimo procese labai ribotai. Parlamentas pateikia nuomones ir tvirtina biudžetą.¹⁴

Europos vadovų taryba. Europos vadovų taryba Bendroje energetikos politikoje nustato pagrindines kryptis, ji tiesiogiai nedalyvauja teisės aktų leidybos procese. Tačiau gali inicijuoti temines diskusijas savo susitikimų metu, kaip pavyzdžiui 2011 m. vasario mėnesio susitikime buvo aptarta Europos Sąjungos energetikos strategija. Taigi galima teigti, kad pagrindiniai prioritetai ir aukščiausio lygio derybos dėl energetikos prioritetų vyksta būtent Europos vadovų taryboje ir tai yra kaip pagrindas tolimesniam teisėkūros procesui¹⁵. Europos vadovų taryba didesnę vaidmenį vaidina įgyvendinant Bendrą saugumo ir gynybos politiką nei Bendrą energetikos politiką. Bendroje saugumo ir gynybos politikoje Europos vadovų taryba ne tik priima strateginius dokumentus, bet ir vieningai priima konkrečius sprendimus dėl jos įgyvendinimo vadovaujantis Europos Sąjungos sutarties 31 (1) str.

Europos vadovų tarybos priimamų sprendimų sąsajos tarp Bendros energetikos politikos ir Bendros saugumo ir gynybos politikos yra bandomos užtikinti per institucinę jos struktūrą ir jai suteiktą kompetenciją. Į Europos vadovų tarybos sudėtį įeina Komisijos pirmininkas, kuris vadovauja institucijai atsakingai už Bendros energetikos politikos įgyvendinimą. Taip pat jos darbe dalyvauja Europos Sąjungos vyriausiasis įgaliotinis užsienio ir saugumo politikai, kuris yra Komisijos pirmininko pavaduotojas ir atsakingas už Europos Sąjungos išorės ir užsienio politiką Komisijoje, taigi didžiąja dalimi atsakingas ir už išorės energetikos politiką. Lisabonos sutartimi siekiant suderinti Europos Sąjungos veiksmus išorės politikos srityse ir Bendros užsienio ir saugumo politikos srityje, numatyta Europos vadovų tarybos kompetencija nustatyti Europos Sąjungos strateginius interesus ir tikslus tiek įgyvendinant išorės Bendrą energetikos politiką, tiek Bendrą užsienio ir saugumo politiką vadovaujantis Europos Sąjungos sutarties 15 (1) str. ir 22 (1) str. Taigi, galima teigti, kad Europos vadovų tarybos kompetencija ir institucinė struktūra leidžia suderinti Bendrą gynybos ir saugumo politiką ir išorės energetikos politiką.

¹⁴ <http://www.urm.lt/index.php?1102572536>

¹⁵ Vertimas iš: Braun, J. F. EU Energy Policy under the Treaty of Lisbon Rules Between a new policy and business as usual. Working Paper. No. 31 / February 2011. European Policy Institute Network. <http://www.ceps.eu>

Europos Komisija. Sprendimai dėl Bendros energetikos politikos įgyvendinimo priklauso Komisijos Energetikos generalinio direktorato kompetencijai. Jis vaidina svariausią vaidmenį įgyvendinant tokius svarbius išorės energetikos projektus kaip Pietų Koridorius ar Viduržemio jūros saulės jėgainės, tuo tarpu Europos Sąjungos vyriausiais įgaliotinis atlieka tik antrinį vaidmenį. Tačiau energijos tiekimo užtikrinimo srityje, tam tikros kompetencijos perdavimas išorės energetikos klausimais Europos Sąjungos vyriausiajam įgaliotiniui yra neišvengiamas, nes net pačioje Europos Sąjungos energetikos strategijoje teigiama, kad Europos Sąjungos politika ypatingą dėmesį skirs naftotiekių ir dujotiekių patikimumui ir saugumui užtikrinti derinant energetikos politikos ir Bendros užsienio ir saugumo politikos instrumentus. Tokių politikų derinimą geriausiai būtent gali atlikti Europos Sąjungos vyriausiasis įgaliotinis atsakingas už Europos Sąjungos išorės ir užsienio politiką. Komisijos vaidmuo įgyvendinant Bendrą saugumo ir gynybos politiką yra daug mažesnis, jai suteikta tik tam tikra iniciatyvos teisė. Daugiausia sąsajų su Bendra saugumo ir gynybos politika Komisija turi įgyvendindama humanitarines krizių valdymo operacijas.

Europos Sąjungos taryba (Taryba). Taryba kartu su Parlamentu priima teisės aktus Bendroje energetikos politikoje pagal įprastą teisėkūros procedūrą, išskyrus sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 194 (3) str. dėl fiskalinio pobūdžio priemonių „...Taryba, sprendama vieningai pagal specialią teisėkūros procedūrą ir pasikonsultavusi su Europos Parlamentu, patvirtina čia nurodytas priemones“... Iki Lisabonos sutarties pagrindinį vaidmenį Energetikos išorės politikoje vaidino Taryba. Tačiau 2010 m. vykusioje Europos Sąjungos – Jungtinių Amerikos Valstijų Energetikos taryboje pagrindinis vaidmuo buvo patikėtas Komisijos Išorės veiksnių generaliniam direktoratui. Tai sukėlė didžiulę įtampą tarp Komisijos ir Tarybos, kadangi Taryba ir valstybės narės prarado tiesioginę galimybę įtraukti į dienotvarkę joms aktualius klausimus. Taigi, galima daryti išvadą, kad ir ateityje Bendros energetikos politikos klausimai Europos Sąjungai atstovaus Komisija, o už tinkamą įgyvendinimą bus atsakinga Europos Sąjungos vyriausiasis įgaliotinis.

Taryba yra pagrindinė institucija, priimanti sprendimus Bendros saugumo ir gynybos politikoje. Tarybai, priimančiai sprendimus Bendros saugumo ir gynybos politikoje klausimais, pirmininkauja Europos Sąjungos vyriausiasis įgaliotinis. Tai mažina galimybes pirmininkaujančiai valstybei formuoti Tarybos dienotvarkę ar priimamus sprendimus. Tuo tarpu visoms kitoms Taryboms, tame tarpe ir Transporto, energetikos ir telekomunikacijos tarybai, pirmininkauja valstybės narės, besikeisdamos kas šeši mėnesiai.

Europos Parlamentas. Sprendimus Bendros energetikos politikos srityje priima Parlamentas kartu su Taryba pagal įprastą teisėkūros procedūrą, išskyrus kaip Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 194 (3) str. dėl fiskalinio pobūdžio priemonių „...Taryba, spręsdama vieningai pagal specialią teisėkūros procedūrą ir pasikonsultavusi su Europos Parlamentu, patvirtina čia nurodytas priemones“. Sudarant tarptautinius susitarimus energetikos sektoriuje pagal sutarties 218 (6a) str. Taryba privalo gauti Parlamento pritarimą, kai susitarimams, apimantiems sritis, kurioms taikoma įprasta teisėkūros procedūra arba speciali teisėkūros procedūra, kai reikia Europos Parlamento pritarimo, t.y. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 194 (1). Parlamento pritarimo nereikia sudarant susitarimus išimtinai susijusius su užsienio ir saugumo politika. Taigi tarptautiniai susitarimai dėl tokių svarbių ES projektų kaip Pietų Koridorius ar Nabuko negali būti sudaryti be Parlamento sutikimo. Pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 218 (10) str. Komisija ir Taryba privalo teikti informaciją Parlamentui apie derybų eigą, tačiau parlamento nariai negali dalyvauti derybų metu.

Europos Sąjungos vyriausiasis įgaliotinis reguliariai konsultuojasi su Parlamentu svarbiais Bendros saugumo ir gynybos politikos klausimais ir informuoja apie šių politikų raidą. Savo ruožtu Parlamentas gali teigti paklausimus ir rekomendacijas Užsienio reikalų tarybai, o pažangos įgyvendinat Bendrą gynybos saugumo politiką svarstymai Parlamente numatyti du kartus per metus¹⁶. Taigi visos Parlamento funkcijos Bendros gynybos saugumo politikos srityje yra konsultacinio pobūdžio, jo galimybės kontroliuoti Bendrą gynybos saugumo politiką biudžetiniais instrumentais yra labai ribotos, kadangi Europos Sąjungos išlaidos, susijusios su karinėmis ar gynybinio pobūdžio operacijomis, yra finansuojamos valstybių narių pagal jų Bendro vidaus produkto dydį¹⁷.

Europos Sąjungos vyriausiasis įgaliotinis užsienio reikalams ir saugumo politikai (ESVĮ). Taryba ir ESVĮ užtikrina Sąjungos veiksmų vienybę, nuoseklumą ir veiksmingumą. ESVĮ vadovauja Bendrai užsienio ir saugumo politikai. ESVĮ dalyvauja Vadovų tarybos darbe ir pirmininkauja Užsienio reikalų tarybai. Vyriausiasis įgaliotinis yra vienas iš Komisijos pirmininko pavaduotojų. Jis užtikrina Sąjungos išorės veiksmų nuoseklumą. Komisijoje jis yra atsakingas už jos įsipareigojimus išorės santykių srityje ir už kitų Europos

¹⁶ M. Šešelgytė. „Lisabonos sutarties įtakos Europos Sąjungos institucinei sandaria BSGP srityje vertinimas ir Leistuvo sėkmingo pirmininkavimo ES Tarybai šioje veiklos srityje nustatymas.“ 2011 m. Europos Sąjungos sutartis, 36 str.

¹⁷ M. Šešelgytė. „Lisabonos sutarties įtakos Europos Sąjungos institucinei sandaria BSGP srityje vertinimas ir Lietuvos sėkmingo pirmininkavimo ES Tarybai šioje veiklos srityje nustatymas.“ 2011 m. Europos Sąjungos sutartis, 41 str.

Sąjungos išorės veiksmų koordinavimą. Bendros užsienio ir saugumo politikos reikalais Sąjungai atstovauja vyriausiasis įgaliotinis. Sąjungos vardu jis veda politinį dialogą su trečiomis šalimis ir išreiškia Sąjungos poziciją tarptautinėse organizacijose ir tarptautinėse konferencijose.¹⁸ ESVĮ prižiūrimas Tarybos bei palaikydamas glaudų ir nuolatinį ryšį su Politiniu ir saugumo komitetu, Bendroje užsienio ir saugumo politikoje užtikrina civilinių ir karinių misijų koordinavimą.¹⁹ Po Lisabonos sutarties galios balansas Bendro saugumo ir gynybos politikos srityje persistūmė Tarybos naudai. Iki Lisabonos sutarties Komisija turėjo iniciatyvos teisę, tai yra tik gavus siūlymą iš Komisijos buvo galima priimti sprendimą, tuo tarpu Lisabonos sutartimi iniciatyvos teisė perduota ESVĮ. Tokie pokyčiai suteikia daugiau galimybių valstybėms narėms įtakoti priimamus sprendimus, tačiau ESVĮ teisė teikti pasiūlymus ir formuoti Bendros saugumo ir gynybos politikos darbotvarkę, valstybėms narėms palieka nedaug galimybių veikti šioje srityje²⁰. Tačiau valstybės narės išlieka svarbiausios priimant sprendimus Bendroje saugumo ir gynybos politikoje. ESVĮ yra tik jų vykdytojas. Įgyvendinat Bendrą energetikos politiką ESVĮ vaidmuo apsiriboja Bendros energetikos išorės politikos koordinavimu.

Europos išorės veiksmų tarnyba (EIVT). EIVT padeda vyriausiajam įgaliotiniui vykdyti jo įgaliojimus²¹: 1) vadovauti Bendrai užsienio ir saugumo politikai, įskaitant Bendrą saugumo ir gynybos politiką, savo pasiūlymais prisidėti prie šios politikos plėtojimo bei ją vykdyti pagal Tarybos suteiktus įgaliojimus ir užtikrinti Sąjungos išorės veiksmų nuoseklumą; 2) atlikti Užsienio reikalų tarybos pirmininko pareigas, nedarant poveikio įprastinėms Tarybos generalinio sekretoriato užduotims; 3) atlikti Komisijos pirmininko pavaduotojo pareigas, susijusias su jo atsakomybe Komisijoje už jo funkcijas išorės santykių srityje ir kitų Sąjungos išorės veiksmų aspektų koordinavimą, nedarant poveikio įprastinėms Komisijos tarnybų užduotims; 4) EIVT padeda Vadovų tarybos pirmininkui, Komisijos pirmininkui ir Komisijai atlikti atitinkamas jų funkcijas išorės santykių srityje. EIVT ir Komisijos tarnybos, atlikdamos savo atitinkamas funkcijas, konsultuojasi tarpusavyje visais su Sąjungos išorės veiksmais susijusiais klausimais, išskyrus Bendrą saugumo ir gynybos politiką.²²

¹⁸ Europos Sąjungos sutartis 26 str., 27 str.

¹⁹ Europos Sąjungos sutartis 43 (2) str.

²⁰ M. Šešelgytė. „Lisabonos sutarties įtakos Europos Sąjungos institucinei sandariai BSGP srityje vertinimas ir Lietuvos sėkmingo pirmininkavimo ES Tarybai šioje veiklos srityje nustatymas.“ 2011 m.

²¹ Tarybos sprendimas. 2010 m. liepos 26 d. kuriuo nustatoma Europos išorės veiksmų tarnybos struktūra ir veikimas (2010/427/ES) L 201/30, 2010 m. 2 str.

²² Tarybos sprendimas. 2010 m. liepos 26 d. kuriuo nustatoma Europos išorės veiksmų tarnybos struktūra ir veikimas (2010/427/ES) L 201/30, 2010 m. 3 str.

Taigi, atlikta analizė parodė, kad Europos Sąjungos institucinėje struktūroje yra sukurta jungiamoji grandis tarp Bendros energetikos išorės politikos ir Europos sąjungos gynybos politikos. Pagrindinį vaidmenį jų koordinavime atlieka ESVĮ, kartu su EIVT. Tačiau bendradarbiavimas tarp vidaus politikos įgyvendinimo ir Europos gynybos ir saugumo politikos yra labai ribotas.

ENERGETIKOS VAIDMUO ĮGYVENDINANT BENDRĄ GYNYBOS IR SAUGUMO POLITIKĄ

Neofunkcionalizmo integracijos teorija teigia, kad Europos Sąjungos valstybių narių didėjančią integraciją lemia egzistuojantys ryšiai tarp atskirų ekonomikos, socialinės ir išorės politikos sričių²³. Europos Sąjungos valstybių narių integracija negali vykti tik atskirose politikos srityse, nes išskirti integraciniai tikslai nebus pasiekti be kitų politikos sričių koordinavimo²⁴.

Neišvengiamą Bendros užsienio ir saugumo politikos integraciją su kitomis politikos sritimis patvirtina ir Lisabonos sutartimi²⁵ įsitvirtinti pokyčiai: t.y. panaikinta trijų ramsčių sistema, apibrėžusi skirtingą institucijų kompetenciją ir skirtingas sprendimų priėmimo procedūras atskirose politikos srityse. Europos Sąjungos veikimą šiuo metu reguliuoja dvi pagrindinės sutartys: Europos Sąjungos sutartis²⁶ ir Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo²⁷. Tačiau, šį atskirumą daugiau sąlygoja nesėkmė ratifikuojant Sutartį dėl Konstitucijos Europai²⁸ nei siekis Bendrą užsienio ir saugumo politiką reglamentuoti atskira sutartimi²⁹.

Bendra gynybos ir saugumo politika yra sudedamoji Bendros užsienio ir saugumo politikos dalis. Į Bendrąją gynybos ir saugumo politiką įeina šios veiklos³⁰:

- a. bendri nusiginklavimo veiksmai,
- b. humanitarinės ir gelbėjimo operacijos,
- c. karinio konsultavimo ir pagalbos operacijos,
- d. konfliktų prevencijos ir taikos palaikymo operacijos,
- e. kovinių pajėgų vykdomos krizių valdymo misijos, įskaitant taikdarystę ir pokonfliktinio stabilizavimo operacijos.

²³ Švarplys, A., Virgilijus, A. Konceptuali kaita Europos integracijos teorijose. *Filosofija. Sociologija*. 2009, 20(2): p. 104–113

²⁴ Craig, P. *The Evolution of EU Law*. Oxford University Press, 2011, p. 14-17.

²⁵ Lisabonos sutartis. [2007] C306 OL.

²⁶ Europos Sąjungos sutartis. [2010] C 83 OL.

²⁷ Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo. [2010] C 83 OL.

²⁸ Sutartis dėl Konstitucijos Europai [2004] C310 OL

²⁹ Eckhout, P. *EU External Relations Law*. Oxford University Press, 2011, p.166.

³⁰ Europos Sąjungos sutarties 43 str. [2010] C 83 OL.

Europos gynybos agentūra yra atsakinga už Bendrosios gynybos ir saugumo politikos koordinavimą. Galima išskirti šiuos pagrindinius veiksmus formuojant Bendrąją gynybos ir saugumo politiką³¹:

a. išsamiai ir sistemiškai nustatyti pajėgumų poreikius vykdant Bendrąją gynybos ir saugumo politiką, apimant reikalavimų kariuomenei harmonizavimą. Parengta Pajėgumų vystymo strategija.³²

b. stiprinti Europos gynybos mokslinių tyrimų ir technologijų veiksmingumą, skatint bendradarbiavimą moksliniuose tyrimuose ir technologinėje plėtroje. Parengta Europos gynybos tyrimų ir technologinės plėtros strategija³³.

c. skatinti ir stiprinti Europos bendradarbiavimą ginkluotės srityje. Parengta Europos ginkluoto bendradarbiavimo strategija³⁴.

d. stiprinti gynybos technologijas ir pramonę bei sukurti tarptautiniu mastu konkurencingą Europos gynybos įrangos rinką. Parengta Gynybos technologijų ir pramonės stiprinimo strategija³⁵.

Nors aukščiau paminėtos strategijos yra išimtinai nukreiptos į Bendrosios gynybos ir saugumo politikos formavimą, bet galima išskirti tam tikras bendras nuostatas dėl Bendrosios gynybos ir saugumo politikos ir Energetikos politikos sąlyčio taškų. Visų pirma, Bendra gynybos ir saugumo politika turi būti įgyvendinama laikantis tvarios plėtros koncepcijos. Antra, įgyvendinant Bendrąją gynybos ir saugumo politiką yra reikalingi energetiniai resursai. Spręsti bendrus Bendros gynybos ir saugumo politikos ir Bendros energetikos politikos klausimus jau buvo surengtos dvi konferencijos, kuriose buvo diskutuojamas energetikos politikos vaidmuo įgyvendinant Bendrąją gynybos ir saugumo politiką.

2012 m. įvyko konferencija „Žalioji karyba 2012“³⁶. Joje buvo aptariamas kariuomenės vaidmuo įgyvendinant darnaus vystimosi koncepciją. Buvo pabrėžta, kad bendros karinės pajėgos gali prisidėti mažinant šiltnamio efektą, sukeliančių dujų išmetimą į aplinką. Pagrindinėmis veiklos kryptimis buvo įvardintos:

- a. atsinaujinčiųjų energijos išteklių panaudojimas,
- b. maži kuro naudojančių technologijų įdiegimas,
- c. naujų energetinių sistemų konstravimas,

³¹ European Defence Agency's. Strategic framework, <http://www.eda.europa.eu>

³² <http://www.eda.europa.eu/Strategies/Overview>

³³ <http://www.eda.europa.eu/Strategies/Overview>

³⁴ <http://www.eda.europa.eu/Strategies/Overview>

³⁵ <http://www.eda.europa.eu/Strategies/Overview>

³⁶ http://www.eda.europa.eu/News/12-06-21/Military_Green_2012_Examining_sustainability_in_defence

d. atliekų naudojimas energijos gamybai.

Taip pat buvo pabrėžta, kad dėl Lisabonos sutartimi³⁷ detalizuoto ir pakeisto energetikos sektoriaus reguliavimo šiuo metu neaišku, kokia bus Europos Sąjungos išorės energetikos politika; t.y., ar išorės energetikos politiką formuos ir vykdys atskiros Europos Sąjungos valstybės narės, ar ji pereis Europos Sąjungos kompetencijai ir kaip tai paveiks krizių valdymo operacijas.

2011 m. buvo organizuotas šešių konferencijų ciklas skirtas energijos tiekimo saugumui. Viena iš jų įvyko Budapešte - Energijos tiekimas krizių valdymo operacijoms³⁸. Čia buvo akcentuojama, kad yra sudėtinga užtikrinti nepertraukiamą energijos tiekimą į krizių apimtus regionus, todėl vienas iš sprendimo būdų būtų naudoti vietinius atsinaujinančius energijos išteklius vietoje šiuo metu įprastai naudojamų iškastinių energijos šaltinių. Krizių valdymo operacijų metu energijai gaminti pagrinde naudojamas iškastinis kuras. Kyla problemų dėl jo savalaikio pristatymo bei kainų svyravimo rinkoje. Todėl vienas iš pagrindinių uždavinių yra mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro bei didinti energijos naudojimo efektyvumą. Šios priemonės išspręstų problemas, susijusias su energijos išteklių logistika, kurios sklandus įgyvendinimas visada kelia daug problemų krizių valdymo operacijų metu.

Taip pat Pajėgumų vystymo strategijoje³⁹ Europos gynybos agentūra patvirtino 10 prioritetų. Vienas iš jų – Kuras ir energija⁴⁰. Čia nurodoma, kad energetines problemas krizių valdymo operacijų metu galima išspręsti tik naudojant naujas technologijas, orientuotas į atsinaujinančiųjų energijos išteklių panaudojimą ir didelio galios tankio energijos saugojimo sistemų instaliavimą.

Ypatingas dėmesys energijos tiekimo problemoms yra skiriamas Krizių valdymo operacijų metu. Išskiriami šie prioritetai:⁴¹.

a. pademonstruoti, kaip energijos tiekimo sistemos, kurias sudaro kombinuotos įprastinės sistemos su naujomis konversijos, saugojimo ir valdymo technologijomis, kartu su personalo mokymais, didina veiklos efektyvumą, mažina energijos sunaudojimą, priklausomybę nuo iškastinio kuro, sprendžia logistikos problemas bei prisideda prie aplinkos apsaugos;

³⁷ Lisabonos sutartis. [2007] C306 OL.

³⁸ [http://www.eda.europa.eu/events/11-05-](http://www.eda.europa.eu/events/11-05-05/energy_supply_for_eu_crisis_management_%E2%80%93_lessons_learned_and_opportunities_identified)

[05/energy_supply_for_eu_crisis_management_%E2%80%93_lessons_learned_and_opportunities_identified](http://www.eda.europa.eu/Strategies/Overview)

³⁹ <http://www.eda.europa.eu/Strategies/Overview>

⁴⁰ <http://www.eda.europa.eu/Capabilitiespriorities/Top10priorities>

⁴¹ <http://www.eda.europa.eu/Capabilitiespriorities/Top10priorities>

b. identifikuoti esančias rinkoje technologijas, kurias būtų galima diegti krizių valdymo centruose ir pateikti pasiūlymus vidutinio/ilgo laikotarpio investicijoms į energetikos technologijas;

c. didinti personalo žinias apie naujas technologijas ir aplinkai draugiškų sprendimų priėmimą;

d. sudaryti sąlygas savalaikiam naujų energetikos technologijų įsigijimui;

e. integruoti civilinio saugumo ir gynybos sritis energetikos ir aplinkosaugos srityse.

Pagal aptartus Bendrosios gynybos ir saugumo politikos prioritetus galime išskirti šiuos pagrindinius Bendrosios gynybos ir saugumo politikos ir Energetikos politikos sąlyčio taškus:

1. moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra,
2. atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimas,
3. energijos tiekimo saugojimas,
4. konkurencijos skatinimas,
5. energijos naudojimo efektyvumo didinimas.
6. darnus vystimasis.

Svarbiausiu prioritetu Bendroje energetikos politikoje⁴² ir Bendroje gynybos ir saugumo politikoje – naujų technologijų plėtra ir įdiegimas, ypatingą dėmesį skiriant atsinaujinančioms energetikos ir energijos saugojimo technologijoms. Abejose politikos srityse yra akcentuojama mokslinių tyrimų vystant naujas technologijas svarba, naujų demonstracinio pobūdžio energetinių sistemų konstravimas, konkurencinės rinkos energetikos technologijoms sukūrimas.

Galima daryti išvadą, kad Bendros energetikos politikos ir Bendrosios gynybos ir saugumo politikos bendras dėmuo yra – energetikos technologijų kūrimas ir vystymas, identifikuojant svarbiausiais technologijas bei sukuriant priemones jų vystymui. Taigi, efektyvumo prasme yra labai svarbu nedubliuoti mokslinių tyrimų, o skirti finansavimą atskiriems kompetencijos centrums apjungiant karinių pajėgų ir civilius poreikius.

⁴² Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Energy 2020. A strategy for competitive, sustainable and secure energy Com(2010) 639 final <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52010DC0639:EN:HTML:NOT>

IŠVADOS

Viena iš pagrindinių kliūčių Bendros užsienio ir saugumo politikos ir Bendros energetikos politikos integracijai yra sutartimis įtvirtintas iš esmės skirtingas institucijų bendradarbiavimas ir jų kompetencija šiose srityse.

Europos Sąjungos institucijų vaidmuo ir kompetencija Bendroje energetikos politikoje ir Bendroje užsienio ir saugumo politikoje yra skirtinga. Bendroje energetikos politikoje priimant teisės aktus pagrindinį vaidmenį vaidina Komisija, Parlamentas ir Taryba. Čia standartinė Europos Sąjungos sprendimų priėmimo procedūra vadinama **įprasta teisėkūros procedūra**. Sprendimai Bendroje užsienio ir saugumo politikos srityje priimami vienbalsiai Europos vadovų taryboje arba Taryboje. Šalys narės gali „susilaikyti“, taip neblokuodamos sprendimo priėmimo. Susilaikiusi valstybė narė nepriprivalo įgyvendinti tokio Tarybos sprendimo, tačiau turi pripažinti, kad toks sprendimas saisto Europos Sąjungą.

Energetikos politikos ir Bendrosios gynybos ir saugumo politikos bendras dėmuo yra energetikos technologijų kūrimas ir vystymas, identifikuojant svarbiausiais technologijas bei sukuriant priemones jų vystymui. Taigi, efektyvumo prasme yra labai svarbu nedubliuoti mokslinių tyrimų, o skirti finansavimą atskiriems kompetencijos centrams apjungiant karinių pajėgų ir civilius poreikius.

LITERATŪRA

1. Braun, J. F. EU Energy Policy under the Treaty of Lisbon Rules Between a new policy and business as usual. Working Paper. No. 31 / February 2011. European Policy Institute Network. <http://www.ceps.eu>
2. Biondi, A., Eeckhout, P., Ripley S. **EU Law after Lisbon**. Oxford University Press, 2012.
3. Craig, P. **The Evolution of EU Law**. Oxford University Press, 2011.
4. Eeckhout, P. **EU External Relations Law**. Oxford University Press, 2011.
5. M. Šešelgytė. „Lisabonos sutarties įtakos Europos Sąjungos institucinei sandaria BSGP srityje vertinimas ir Leistuvo sėkmingo pirmininkavimo ES Tarybai šioje veiklos srityje nustatymas.“ 2011 m. Europos Sąjungos sutartis.
6. Švarplys, A., Virgilijus, A. Konceptuali kaita Europos integracijos teorijose. *Filosofija. Sociologija*. 2009, 20(2).
7. Europos Sąjungos sutarties 43 str. [2010] C 83 OL.
8. Lisabonos sutartis. [2007] C306 OL.
9. Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo. [2010] C 83 OL.
10. Sutartis dėl Konditucijos Europai. [2010] C 83 OL.
11. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Energy 2020. A strategy for competitive, sustainable and secure energy Com(2010) 639 final <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52010DC0639:EN:HTML:NOT>
12. Tarybos sprendimas. 2010 m. liepos 26 d. kuriuo nustatoma Europos išorės veiksmų tarnybos struktūra ir veikimas (2010/427/ES) L 201/30, 2010 m

13. European Defence Agency's. Strategic framework. <http://www.eda.europa.eu>
14. <http://www.eda.europa.eu/Strategies/Overview>
15. http://www.eda.europa.eu/News/12-06-21/Military_Green_2012_Examining_sustainability_in_defence
16. http://www.eda.europa.eu/events/11-05-05/energy_supply_for_eu_crisis_management_%E2%80%93_lessons_learned_and_opportunities_identified
17. <http://www.eda.europa.eu/Capabilitiespriorities/Top10priorities>

LINKS BETWEEN EUROPEAN UNION ENERGY AND SECURITY POLICIES

Saulė Milčiuvienė*

Vytauto Didžiojo universitetas

Summary

The article analyzes the integration of Common security and defense policy and Common energy policy. The first part of the article draws attention to the different decision-making procedures and institutional competencies in these policy areas, the second part analyses the functions of the EU institutions in energy and security policies, while the third part - sets out common priorities for energy in Common energy policy and Common security and defense policy. At the end of the article the following conclusions are made: (i) the development of the new energy technologies are the most appropriate points of integrations, and (ii) the different institutional activity methods is the greatest threat to the successful strategy implementation.

Keywords: Common security and defense policy, Common foreign and security policy, Common energy policy, integration, security of energy supply.

Saulė Milčiuvienė*, socialinių mokslų teisės krypties daktarė, Vytauto Didžiojo universitetas, Privatinės teisės katedros vedėja, docentė. Mokslinių tyrimų kryptys: energetikos teisė.

Saulė Milčiuvienė*, doctor of social science (law), Vytautas Magnus University, a head of Department of Civil Law, associated professor. Research interests: energy law.